Kehittäminen ja tutkimus taiteen toiminnan logiikalla

FT Anne Pässilä

Tässä artikkelissa kerron miten taiteen toiminnan logiikkaa ja käytänteitä[1] voidaan soveltaa organisaatiossa tapahtuvaan kehittämiseen sekä organisaatiotutkimukseen. Taiteen toiminnan logiikassa ja käytänteissä keskityn kuvaamaan soveltavan draaman ja teatterin esimerkkejä ja erityisesti tutkimusperustaista teatteria. Avaan artikkelin alussa käsitteitä, jotka auttavat lukijaa hahmottamaan toimintaa.

Artikkelin seuraavissa vaiheissa tarkastelen taiteen tuomaa hyötyä ja lisäarvoa, soveltamisen reunaehtoja ja haasteita, sovelluskohteita sekä niihin liittyviä hyötyjä ja haittoja. Lopuksi hahmotan miten taidetta voi soveltaa tulevaisuusvaliokunnan skenaariotyöskentelyyn.

Taiteen käytön perusteita kehittämissä ja tutkimuksessa

Tyypillisesti organisaatioissa on tehokkaan, standardoidun toiminnan turvaamiseksi määritelty virallisesti se, miten työ kuuluu tehdä. Käytännössä kuitenkin muotoutuu epävirallinen tapa siitä, miten työ oikeasti tehdään. Tehdessään työtä yhdessä työryhmä hioo yhteiset käytäntönsä. Näihin ryhmän yhteisiin käytäntöihin tallentuu kokemusperäistä tietoa, joka usein on myös hiljaista, toiminnallista, ja tilannekohtaista. Tämä tieto muuttuu ajan myötä ryhmälle itsestään selväksi toiminnan perustaksi. Ryhmä ei enää itse tunnista, eikä pysty muille artikuloimaan yhteistä kokemusperäistä tietopohjaansa. Se kuitenkin ohjaa heidän päivittäistä toimintaansa sekä ennen kaikkea tapaa, miten he uutta tietoa havaitsevat, vastaanottavat, muodostavat ja jakavat. Oppimisen kannalta on ratkaisevaa, kuinka tällaista kokemuspohjaista tietoa pystytään hyödyntämään[2].

Organisaatiorakenteiden muuntuminen hierarkkisista rakenteista kohti joustavampia, itseohjautuvia ja verkostoituneita rakenteita synnyttää tiedon luomiselle uudenlaisia odotuksia. Yksi työryhmä tai yksikkö ei pysty enää yksin hahmottamaan monimutkaisia kokonaisuuksia, tekemään päätöksiä tulevaisuuden kehitystarpeista tai tunnistamaan heikkojen signaalien merkitystä organisaation

[1] Schiuma, G. (2011) *The Value of Arts for Business*. Cambridge: Cambridge University Press. Olen kääntänyt Schiuman käsitteen arts-based initiatives muotoon taiteen toiminnan logiikka ja käytänteet.
[2] Oikarinen Tuija ja Pässilä Anne Työpaperit liittyen Taiteen refleksiiviset menetelmät tutkimushankkeeseen

toiminnalle. Organisaatio voidaan nähdä kokoelmana erilaisia systeemejä, joissa toimijat tarjoavat toisilleen mahdollisuuden luoda monipuolisempaa ja rikkaampaa tietoa sekä avata itsestään selviksi muodostuneita kollektiivisia tietopohjiaan. Tällaisen käytäntölähtöisen, toiminnallisen ja kokemusperäisen tiedon rakentuminen ei kuitenkaan onnistu irrallisena, vaan vaatii ryhmien välistä yhteistä uuden tiedon muodostusta. Osallistamalla eri toimintojen ja alojen sekä käytännön että teoriatiedon asiantuntijoita voidaan uutta tietoa ja ymmärrystä rakentaa yhdessä. Taiteilijan ja taidepedagogin asiantuntijuus on tärkeää tämän tyyppisessä tiedon muodostamisessa. Keskeinen asia on yhdessä tapahtuva kokemusten havainnointi (kollektiivinen reflektio[3]) ja tässä kokemustiedon avaamisessa taiteen toiminnan logiikalla on tärkeä tehtävä. Reflektion ja taidepedagogiikan yhdistämisessä voi syntyä foorumi[4], jossa toimijat tarkastelevat omia käytänteitä uusin silmin, yhdistäen olemassa olevaa tietoa uudella tavalla ja kuvitellen mahdollisia maailmoja[5].

Seuraavassa kuvassa esittelen soveltavan draaman ja teatterin eri traditiota sekä niiden suhdetta tutkimukseen.

[3] Vince, R. (2002) 'Organizing reflection', *Management Learning* 33: 63–78.; Pässilä, A., Oikarinen, T. and Harmaakorpi, V. (2015) Collective voicing as a reflexive practice, Management Learning, February 2015, vol. 46 no. 1 67-86 http://mlq.sagepub.com/content/46/1/67.abstract

[4] Pässilä, A. & Vince, R. (2015) Critical Reflection in Management and Organization Studies. In Jan Fook, Val Collington, Fiona Ross, Gillian Ruch, Linden West (eds.) Researching Critical Reflection Multidisciplinary Perspectives. Routledge

[5] Pässilä, A. and Owens, A. (2016) Sensible Sensitivity: Arts Pedagogy in Management Development. Peter Stokes, Neil Moore, Simon M Smith, Caroline Rowland, Peter Scott (eds.) Organizational Management: Approaches and Solutions. Kogan Page

Soveltava draama ja teatteri resonoituvat metodologisesti osallistavaan yhteisölliseen toimintatutkimukseen[6]. Oleellisena elementtinä on tulkinnallinen tulevaisuuteen orientoituva ajattelu; miten asiat voisivat olla[7]. Tavoitteena on moniäänisen dialogin syntyminen. Dialogisuuden lisääntymisen ehtona on toisten väitteiden kuunteleminen, niiden taustalla olevien käsitteiden ja toimintojen ymmärtäminen sekä uudenlainen yhdistely, jonka avulla tavoitellaan jotakin tulevaa ja vielä keksimättä olevaa.

Soveltavan draaman ja teatterin voi jakaa esitykselliseen, terapeuttiseen, osallistavaan ja tutkimusperustaiseen traditioon. Tutkimusperustainen teatteri[8] linkittää tähän malliin myös etnografisen tutkimusmenetelmän, joka hyödyntää teatterillistavia metodeja tutkimuksen eri vaiheissa mm. tutkittavan ilmiön kuvaamisessa, tutkimuskysymyksen ja tehtävän tarkentamisessa, tutkimusaineiston keruussa, aineiston validiteetin vahvistamisessa, laadullisessa analyysissä, esityksellisessä raportoinnissa ja toimintasuunnitelman laadinnassa[9].

Mitä ovat taiteen tuomat hyödyt ja lisäarvo?

”Enemmän vähemmällä”[10] tehokkuus ja tuottavuus ovat organisaatioissa perinteisesti tarkoittaneet tiedollis-tuotannollista painetta: tee nopeammin, suorita virheettömästi, pienemmillä resursseilla, vähemmillä kustannuksilla, objektiivisemmin, rationaalisemmin ja hallitummin.

Eipäs nyt haahuilla -asenne tuottaa harhan siitä, että tiedon muodostuminen olisi pelkästään rationaalisen ajattelun varassa. Taiteen merkitys sekä tutkimuksessa että kehittämisessä tapahtuvana tiedon ja taidon lisääntymisenä on siinä, että sillä on perinteisestä

---

[6] Brydon-Miller, M., Berthoin Antal, A., Friedman, V. and Gayá Wicks, P. (2011): "The Changing Landscape of Arts and Action Research". In: Action research - AR, Vol. 9, No. 1, S. 3-11.; Heron, J. & Reason, P. (2006) ‘The Practice of Co-operative Inquiry: Research ‘with’ rather than ‘on’ people’, in P. Reason and H. Bradbury (eds.) *Handbook of Action Research*, pp. 144–154. London: Routledge; Boal, A. (1996) Politics, Education and Change, in J. O´Toole and K. Donelan (eds.) *Drama, Culture and Empowerment,* pp. 47–52. Brisbane: IDEA Publications.

[7] Jouko Myllyoja asemoi kiinnostavalla tavalla soveltavan draaman ja teatterin tulevaisuudentutkimuksen prosessiin. Myllyoja, J. (2016, tulossa). Ennakoinnin ja draamainterventioiden rajapinnalla. Opinnäytetyö, Esittävän taiteen koulutusohjelma, Metropolia AMK. Versio 17.3.2016.

[8] Pässilä, A. (2014) Tutkimusperustainen teatteri ja tiedon muotoutuminen organisaatiokontekstissa. P. Korhonen ja R. Airaksinen (toim.) Hyvä hankaus 2.0. Taideyliopisto Kokos-julkaisusarja 1/2014. ISBN 978-952-6670-41-6 Draamatyö. pp.285-301.

[9] Pässilä, A. (2012) Reflexive model of research-based theatre – processing innovation at the crossroads of theatre, reflection and practice-based innovation activities. Acta Universitatis Lappeenrantaensis 492. Lappeenranta University Press. Lappeenranta, Finland.

[10] Katso Pässilän ja taitelija-muotoilija Laura Mellasen Opetus- ja kulttuuriministeriölle tekemä evokatiivinen raportti aiheesta https://www.youtube.com/watch?v=LQasQFNYW5I

insinööriosaamiseen pohjautuvasta ongelmanratkaisusta poikkeava omanlainen toiminnan logiikka ja käytänteet[11]. Lewis Carollin 1865 kirjoittama tarina *Liisa Ihmemassa* tarjoaa mainion vertauksen taiteen tuomasta hyödystä uudistumisessa:

> *'Would you tell me, please, which way I ought to go from here?' asked Alice. 'That depends a good deal on where you want to get to' said the Cat. 'I don't much care where...' said Alice. 'Then it doesn't matter which way you go' said the Cat. '...so long as I get somewhere' Alice added as an explanation.'*

Liisa Ihmemassa kertoo meille: luulemme aina tarkasti tietävämme minne haluaisimme mennä, mutta aina sinne ei ole olemassa suoraa tietä. On parempi, että onkin vain karkea idea suunnasta ja sitten kokeillen löytää tiensä.

Taiteen hyöty ja lisäarvo tarkoittaa sekä-että asetelmaa tiedon ja ymmärryksen rakentumisessa. Soveltamalla sekä taiteilijan että insinöörin, ekonomin, filosofin, kasvatus- ja yhteiskuntatieteilijän ja tulevaisuuden tutkijan osaamista kykenemme luomaan uudenlaisen osaamiskoktailin. Tässä koktailissa sekoittuvat analyyttinen ongelmanratkaisu ja humanistinen moniaistillisuuteen pohjautuva luomisen prosessi. Taiteilijan tai taidepedagogin osaaminen liittyy keskeneräisyyden estetiikkaan, jolloin nopea luonnostelu ja improvisointitaito ovat oleellisia käsillä olevan ilmiön (jonka ei tarvitse lähtökohtaisesti olla ongelma) hahmottamisessa, tulkitsemisessa ja merkityksellistämisessä.

Miten ja millä ehdoilla taidetta voidaan käyttää ja mitkä ovat taiteen käytön haasteita?

Luomisen tapahtumakulussa aistimellisuus ja kehollisuus (keho on siis muussakin käytössä kuin kannattelemassa kognitiivista prosessia) ovat orgaaninen osa tietämisen ja ymmärryksen rakentumista. Taiteessa esteettisen etäännyttämisen käyttö tuo lisäarvoa; etäännyttäminen avittaa asioiden syvällistä ja moninäkökulmaista avaamista. Tämä mahdollistuu sillä ehdolla, että kukin toimijaryhmän jäsen kyseenalaistaa omat ”Näin meillä on aina tehty” perusolettamuksensa. Kyseenalaistaminen tapahtuu kollektiivisena

[11] Taiteen toiminnan logiikka ja käytänteet on Pässilän (2014) Tutkimusperustainen teatteri ja tiedon muotoutuminen organisaatiokontekstissa – artikkelissa kääntämä käsite. Alkuperäinen käsite on innovaatio ja tiedon tuotannon professorin ja johtajan Giovanni Schiuman (2011) *arst-based initiatives.* Pässilä tysökentelee professori Schiuman kanssa ja henkilökohtaisissa keskustelujen perusteella Pässilä päätyi kyseiseen käännökseen. Käännöksessä Pässilä ilmentää taidelähtöisen työskentelyn tiedollis-taidollista arvoa tuottavaa ontologista luonnetta pyrkien tekemään eron aiempaan käsitteen määritykseen taiteesta instrumentaalisena metodina esim. muutosjohtamisen työkaluna organisaation tai verkoston toiminnassa.

havainnointina esim. teatterillistetun tilanteen, tarinan tai vertauskuvan avulla.

Taiteen toiminnan logiikka ja käytänteet suuntaavat siis ”erilaisen” kokeiluun, ja juuri se haastaa meidät ajattelemaan kuin Liisa Ihmemaassa.

Alice: This is impossible.

The Mad Hatter: Only if you believe it is.

Entä jos soveltaisimme Liisa Ihmemaassa -ajattelua tehokkuus-ajatteluun ja toteisimme, että sehän perustuu teollisen ajan ajatteluun. Nyt ja tulevaisuudessa meillä on digitalisoitumisen ja automatisoitumisen myötä tilaa muotoilla käsityksemme työstä uusiksi. Tehokkuus työssä (tarve tuottaa ”enemmän vähemmällä”) voisikin kohdistua inhimillisen vaikuttavuuden ja arvon tuottamiseen sekä siihen, että me kukin kokisimme oman roolimme ja tehtävämme merkityksellisenä yhteiskunnalle.

I can´t go back to yesterday because I was a different person then. (Alice in Wonderland)

Tiedon ja ymmärryksen rakentuminen kokeilujen myötä edellyttää organisaatioilta omien toimintatapojen ja rakenteiden uudistamista. Mahdollisten maailmojen havaitsemisessa tarvitaan erilaista tietoa kuin olemassa olevien ongelmien ratkaisemisessa.

Tämä edellyttäisi organisaatioiden ja niihin kytkeytyvien ruohonjuuritason toimintatapojen ja rakenteiden tarkastelua sekä ymmärrystä erilaisista tiedon muotoutumisen tasoista[12]. Näin taiteen reunaehdoksi määrittyy se, että kehittäminen ei synny teollisen yhteiskunnan toimintalogiikalla; tayloristisella työn organisoimisen tavalla, individualisoimalla ongelmia tai standardisoinnin ihanteella. Oleellista on luoda tilaa[13] yksilölliselle ja yhdessä tapahtuvalle moniääniselle kysymiselle, kyseenalaistamiselle, ihmettelylle, haahuilevalle etsimiselle ja siitä syntyvälle oivaltamiselle[14].

Yhteiseen oivaltamiseen kuuluu erityyppisen tiedon tunnistamista ja hyväksymistä. Rationaalisen tiedon lisäksi tarvitaan kokemusten –

[12] Pässilä, Uotila, & Melkas, 2013; Melkas & Harmaakorpi, 2012

[13] Hulme & Owens (2009) ovat tutkineet ns. kolmatta tilaa Third Spaces, jossa mahdollistuu moniammatillinen ja moniääninen oppiminen, tästä aiheesta jatkoivat Lehikoinen, K., Pässilä, A. and Owens, A. Organizational Learning, Knowledge and Capabilities konferensissa, huhtikuussa 2015 , Milanossa, Italiassa, konferenssipaperin otsikkona oli:Critical Reflection and the Arts as Third Spaces.

[14] Neelands, 2011; Nissley, 2010; Pässilä, A., Owens, A. and Pulkki, M. submitted 2016 esittävät tutkimuksissaan kukin erilaisia taiteen toiminnan logiikkaa ja käytänteitä soveltavia uudistumisen ja uudistamisen tapoja

kokemustiedon, intuitioon ja hiljaiseen tietämiseen liittyvä tiedon ja perusoletusten – avaamista[15]

Yhtenä moniäänistä oivallusta synnyttävänä keinona on soveltaa teatterin ja draaman työtapoja tiedon luontiin. Tulevaisuuden mahdollisuutena onkin toimintaan liittyvän ekosysteemin ja siinä lymyävien mahdollisuuksien havaitseminen.

Millaisiin kehittämistilanteisiin taiteen käyttö soveltuu?

Seuraavassa taulukossa (taulukko 1) esittelen esimerkkejä millaisissa kehittämistilanteissa tutkimusperustaista teatteria olen ollut soveltamassa organisaatioissa vuosina 2008-2016 aikana[16]. Taulukossa käytän tutkimusperustaisesta teatterista lyhennettä TT. Olen jaotellut taulukon kohteeseen eli toimintaympäristöön missä kehittäminen tapahtuu, oivallukseen mitä kehittämisessä syntyi, haasteeseen mikä on hyvä ottaa huomioon erityisesti tässä toimintaympäristössä ja viimeisessä sarakkeessa on tutkimukseen liittyvä julkaistu artikkeli.

Kohde/ toimintaympäristö	**Oivallus**	**Haaste**	**Tutkimus**
Organisaatiossa tapahtuvan sisäisen T&K&I toiminnan kehittäminen	TT osaksi tuotekehittelyä, palvelumuotoilua, henkilöstö- ja asiakaslähtöistä innovaatiotoiminnan luomista ja siihen liittyvien arjen toimintatapojen ja käytänteiden luomista.	Kun kyse on organisaation kulttuurista niin perinteet ja piilevät käsitykset ovat tiukassa, toisin tekemisen ja näkemisen kokeilut juurtuvat hitaasti	Pässilä, A., Oikarinen, T and Vince, R. (2012)[17]
Organisaation työntekijöiden ja johdon välisen vuorovaikutuksen ja kohtaamisen rikastuttamiseen	Eri ammattiryhmien sosiaalisissa suhteissa rakentuvien pullonkaula tilanteiden ja käytänteiden purkaminen	Ratkaisuvaihtoehtojen moninäkökulmaisuuden lisääminen haastaa ajatuksen ”staattisesta ja vakaasta” sosiodynamiikasta	Pässilä, A., Oikarinen, T. & Kallio, A. (2013)[18]
Organisaation ja heidän asiakkaidensa välisen merkityksellisen	Verkostomainen yhteiskehittely tai busines-to-business yhteistyö tai busines-to-	Vaatii osaamista yhteoistoiminnallisen toimintatavan	Pässilä, A., Oikarinen, T. and Harmaakorpi, V. (2015) [19]

[15] Pässilä, Uotila & Melkas, 2013; Pässilä, 2014

[16] Pässilä, A., Owens, A. And Pulkki, M. (2015) Learning Jam – the back story of creating polyphonic understanding in work based practice. Conference paper in International Forum on Knowledge Asset Dynamics, June, Bari, Italy.; Lehikoinen, K., Pässilä, A. and Owens, A. (2015) Critical Reflection and the Arts as Third Spaces. Conference paper in Organizational Learning, Knowledge and Capabilities conference, April, Milan, Italy.; Pässilä, A. and Owens, A. (forthcoming) Facilitating dialogue by arts-based approach in organisation. Peter Stokes (eds.) Management and Organisational Book. Kogan Page

[17] Pässilä, A., Oikarinen, T and Vince, R. (2012) The role of reflection, reflection on roles: practice-based innovation through theatre-based learning. H. Melkas and V. Harmaakorpi (eds.) Practice-based Innovation: Insights, Applications and Policy Implications. Springer Heidelberg Dordrecht London New York. pp. 173-192. ISBN 978-3-642-21722-7

[18] Pässilä, A., Oikarinen, T. & Kallio, A. (2013) Creating dialogue by storytelling. Journal of Workplace Learning. Vol 25 (3): pp.159 – 177 Rewarded as Outstanding Paper of 2013

yhteistoiminnan kehittämiseen	customer yhteiskehittely synnyttää lisäarvoa	orkestereoinnissa	
Julkisen palvelun kehittäminen	Kohtaamisen muotoilu	Asiakaskokemus-tiedon juurruttaminen systemaattisesti asiakaslähtöiseen palveluprosessien kehittämiseen	Pässilä, A., Oikarinen, T., Parjanen, S. & Harmaakorpi, V. (2013)[20]
Päätöksentekoon liittyvä moninäkökulmaisuus ja oppiminen Sote-palvelutuotannossa	Tosiinsa kykeytyvien toimintojen yhteistarkastelu: Fiilia-Sofia 6-osainen videomuotoinen dialogityökalu päätöksen teon tutkimiseen http://www.lut.fi/filiasofia	Vaati eri intressiryhmiltä halua kuunnella toisiaan ja ymmärtää asioita eri näkökulmista, tahtoa tehdä yhdessä asioita näkyväksi	Hennala, L., Pässilä, A. Martikainen, S., Mellanen L. and Melkas H. (2013)[21]
Kriittiseen ajatteluun kohdentuvat taiteen muotokielessä tapahtuvat oppimisen prosessit	Oppimisjamit toimivat uudenlaisena tasa-arvoisena oppimisympäristönä	Oppimiseen liittyvät pinttyneet mallit	Pässilä, A., Owens, A. and Pulkki, M. (2016)[22]
Tiedollisten ja kommunikatiivisten siilojen purkuun ja tulevaisuus orientoituneeseen strategian jalkauttamiseen	Draamallisissa simulointi-tilanteissa, joita käsiteltiin yhdessä eri ammattiryhmien kanssa yhdessä syntyi jaettu yhteinen ymmärrys ja merkitys siitä miten toimia yhdessä monimutkaisten asioiden ratkaisemiseksi	Johdon sitoutuminen on osallistavan työn avaintekijä ja TT-prosessisssa syntyvien toimintaideoiden malline, skenaarioiden konkretisointi käytäntöön	Pässilä, A., Uotila, T. & Melkas, H. (2013)[23]
Tutkimusmetodisesti	TT – tiedon keruun, analyysin ja raportoinnin muotona laadullisessa tutkimuksessa		Cotter R.J., Pässilä, A. and Vince, R. (2016)[24]

Edellä mainittujen (tutkimusperustaisen teatterin) prosessien lisäksi haluan esitellä kolme itseäni erityisesti innoittavaa toimintaympäristöä: 1)

[19] Pässilä, A., Oikarinen, T. and Harmaakorpi, V. (2015) Collective voicing as a reflexive practice, Management Learning, **February 2015,** vol. 46 no. 1 **67-86** http://mlq.sagepub.com/content/46/1/67.abstract

[20] Pässilä, A., Oikarinen, T., Parjanen, S. & Harmaakorpi, V. (2013) "Interpretative dimension of user-driven service innovation: Forum Theatre in facilitating renewal in Finnish public health care", Baltic Journal of Management, Vol. 8 Iss: 2, pp.166 - 182

[21] Hennala, L., Pässilä, A. Martikainen, S., Mellanen L. and Melkas H. (2013) Path to dialogue - Developing collaboration between social and health care sector employees and trustess via applied theatre (Polku dialogiin - Sosiaali- ja terveyssektorin henkilöstön ja kuntapäättäjien yhteistyön kehittäminen soveltavan teatterin keinoin) Research Reports No. 19, LUT Scientific and Expertise Publications, ISSN-L 2243-3376

[22] Pässilä, A., Owens, A. and Pulkki, M. (2016) Learning Jam: an evaluation of the use of Arts Based Initiatives to generate polyphonic understanding in Work Based Learning. Journal:Higher Education, Skills and Work-Based Learning.

[23] Pässilä, A., Uotila, T. & Melkas, H. (2013) Facilitating future-oriented collaborative knowledge creation by using artistic organizational innovation methods: Experiences from a Finnish wood-processing company**,** Futures Vol. 47, pp. 59-68

[24] Cotter R.J., Pässilä, A. and Vince, R. (2016) New Directions for Researching Critical Reflection in Organizations. In Jan Fook, Val Collington, Fiona Ross, Gillian Ruch, Linden West

(eds.) Researching Critical Reflection Multidisciplinary Perspectives. Routledge

tarinakonstruktion – täysin uusien elämys-kokemus-palvelumuotojen luomisen yhdessä yrityksen johdon ja avaintoimijoiden kanssa, 2) *evokatiivisen raportoinnin* tulevaisuuteen orientoituvassa skenaario- ja visiointityössä sekä 3) *taide peruspalveluna* -ajattelun.

Nämä kolme esimerkkiä olen tähän valinnut siksi, että kaikki ne ovat laajasti kiinnostaneet kollegoitani kansainvälisissä verkostoissa. Näissä projektissa taiteen toiminnan logiikalla ja käytänteillä on luomisen prosessissa keskeinen osa. Lähtökohtana ei siis ole ongelmanratkaisun logiikka. Esimerkkinä tästä on syksyllä 2015 aloitettu elämysliiketoiminnan kehittäminen Lapissa yhteistyössä Hullu Poro Oy:n, Susinno Oy:n ja Chesterin yliopiston kanssa. Loimme yhdessä professori Allan Owensin sekä yrityksen johto- ja avaintoimijoiden kanssa liiketoiminnan sisältöä ohjaava visuaalisen, auditiivisen ja tarinallisesti etenevän ”Elävän sadun”. Tätä lopputuotosta kutsumme tarinakonstruktioksi. Tämä tarinakonstruktio toimi pohjana investointivaiheessa olevan elämys-kokemus-palvelun konkreettisessa rakentamisessa ja palvelujen luomisessa.

Evokatiivinen raportointi[25] avaa näkymän tulevaisuuteen orientoituvaan skenaario- ja visiointityöhön mm. haasteellisten ja monimuotoisten ongelmien käsittelyyn, joissa perinteiset ongelmanratkaisun tavat eivät tuota muutokseen tarvittavaa voimaantumisen tunnetta ja konkreettisia käytänteitä. Tästä esimerkkinä on Englannissa edelleen käynnissä oleva yhteisöllisen aluekehittämisen prosessi, jossa partnerina on yhteiskunnallinen yritys. Tuloksena prosessista on syntynyt uusien toimintatapojen luonti yhdessä alueella toimivien luovan alojen ammattilaisten ja paikallisten asukkaiden kanssa.

Taide peruspalveluna -ajattelussa kyse on institutionaalisten rajojen ylittämisestä (mm. taide-, kasvatus-, sosiaali-, hoito- ja hoiva-alat), kulttuuritoimen rajojen ylittämisestä, sosiaalisten innovaatioiden synnyttämisestä sekä taiteiden ja taidekasvatuksen laajentuvien roolien ja yhteiskunnallisen vaikutuksen tarkastelusta. Esimerkkinä tästä on Suomen Akatemian rahoittama Taideyliopiston koordinoima ArtsEqual – tutkimusprosessi, jossa kysytään: Mitä jos taide olisi peruspalvelu?

[25] Mellanen, L. & Pässilä, A. (2013) Työ elämään animaatio on esimerkki evokatiivisesta raportista https://www.youtube.com/watch?v=LQasQFNYW5I

Mitä tästä asiasta pitäisi tietää: kriittinen katsaus hyötyihin ja haittoihin sen puitteissa, miten ja missä olen menetelmiä soveltanut[26]

Yksi toiminnan perusrakenteessa oleva kysymys on: mihin tutkimusperustaisen teatterin tekemisellä pyritään ja miksi ylipäätään yhdistää taidetta, taidepedagogiikka ja organisaatiotukimusta?

Tavoitteet liittyvät sekä yksilön oppimis- ja tiedostamisprosessiin että työyhteisön sosiokulttuurisiin normeihin ja jännitteisiin sekä näiden kulttuuristen tekijöiden tiedostamiseen ja muuttamiseen. Tämän hyötynä - tai haittana riippuen intresseistä - on humanistisesti ja sosiokriittisesti orientoituneeksi yksilöksi kasvaminen ja demokraattisesti toimivan yhteisön toimintakulttuurin edistäminen.

Toisena yleisenä hyötynä on draaman peruselementtien kyky toimia apuna organisaation ja laajemmin yhteiskunnan ja kulttuurin ilmiöiden tarkastelussa (esimerkiksi monimuotoisten systeemien jäsentämisessä, kuvaamisessa, ymmärtämisessä ja uusien yhteyksien hahmottamisessa). Taide tutkimuksessa ja kehittämisessä liittyy ilmiöihin liittyvien tunteiden, pelkojen, uhkien tai toiveiden, mahdollisuuksien ja unelmien näkyväksi tekemiseen. Kriittinen tekijä tässä ajassa on se, miten taiteen toiminnan logiikalla tuotetaan ymmärrystä tuntemattoman kanssa olemiseen. Vanhojen rakenteiden murtuessa korostuu keskeneräisyyden kauneus, kokeilevuuden kulttuuri, uusien työskentelytapojen luomiseen liittyvä ja taidepedagogiikkaan pohjautuva osaaminen, kokemustieto ja sen ilmentäminen.

Kolmas hyöty liittyy tiedon tuotantoon ja käyttöön. Tutkimusperustaisen teatterin avulla saadaan esille hiljaista tietoa ihmisissä ja ihmisten väleissä sekä prosesseissa olevaa tietoa. Tätä tietoa on haastavaa, jopa mahdotonta, laittaa kirjalliseen muotoon. Esimerkiksi yritysostojen yhteydessä on perinteisesti oletettu, että kaupanteon yhteydessä ostetaan samalla yrityksen osaaminen. Kulttuurien erilaisuus aiheuttaa kuitenkin sen, että ostosta saatu osaamishyöty jää pienemmäksi, ellei tietoa osata sulauttaa osaksi uutta organisaatiota.

En väitä, että tutkimusperustaisen teatterin käyttö olisi yksiselitteistä. Mutta siitä on mahdollista saada suuria hyötyjä irti, jos prosessiin osallistujilta, niin organisaatio- kuin yksilötasollakin, on tahtoa heittäytyä ja antautua prosessille. Haasteena onkin luoda uusia

[26] Pässilä, A. & Vince, R. (2015) Critical Reflection in Management and Organization Studies. In Jan Fook, Val Collington, Fiona Ross, Gillian Ruch, Linden West (eds.) Researching Critical Reflection Multidisciplinary Perspectives. Routledge ; Cotter R.J., Pässilä, A. and Vince, R. (2015) New Directions for Researching Critical Reflection in Organizations. In Jan Fook, Val Collington, Fiona Ross, Gillian Ruch, Linden West (eds.) Researching Critical Reflection Multidisciplinary Perspectives. Routledge

mittareita, jotka osoittavat draaman käytön hyödyllisyyden liiketaloudellisessa mielessä. Sillä mittaamisen perinteinen kausaalisuhde ei kuvaa sitä maailmaa missä elämme monisyisten haasteiden kanssa.